

Калиновська І. М.,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Процик М. М.,

Новороздільський політехнічний коледж, м. Новий Розділ

АБРЕВІАЦІЯ ЯК ПРОЯВ МОВНОЇ ЕКОНОМІЇ

У сучасній англійській мові помітною є тенденція до мовної економії, котра насамперед пов'язана як із збільшенням кількості інформації, так і з прагненням до усунення інформаційної надлишковості. У статті йдеться про абрєвіацію як один із проявів мовної економії.

Ключові слова: абрєвіація, скорочення, мовна економія, тенденція.

В современном английском языке заметной является тенденция к языковой экономии, которая связана как с возрастанием количества информации, так и со стремлением к устранению информационной избыточности. В статье речь идет об абрєвіации как одном из проявлений языковой экономии.

Ключевые слова: абрєвіация, сокращение, языковая экономия, тенденция.

One can notice in Modern English the tendency towards language economy which is connected with both information amount increasing and striving for information abundance removing. The article deals with abbreviation as a manifestation of language economy.

Key words: abbreviation, shortening, language economy, tendency.

Мову часто порівнюють із живим організмом, адже вона постійно перебуває у процесі розвитку, який відповідає певним законам, тенденціям тощо. У сучасній англійській мові лінгвісти звертають увагу на тенденцію до мовної економії, котра пов'язана насамперед зі збільшенням кількості інформації й з прискоренням життєвого ритму, з одного боку, та з прагненням звести до мінімуму розумову та фізичну діяльність мовця, з іншого боку. "Із широкого розмаїття мовних засобів літературна мова відбирає такі, які відповідають потребі масової адресованості: засоби, котрі володіють можливостями експресивного й наочного впливу, і в той же час, є максимально лаконічними, економними" [5, с. 72].

Тенденцію до мовної економії виявлено лінгвістами давно. Вивченням цієї проблеми займалися ще у 80-х роках XIX століття такі видатні мовознавці, як Бодуен де Куртене, Генрі Суїт, Отто Есперсен тощо. Але, основні положення мовної економії виявлені ще у працях Арістотеля, за словами котрого при бажанні говорити стисло треба прагнути вживати ім'я замість поняття [9].

Можна сприймати мовну економію як основний закон розвитку мови, визнавати її як одну з найвпливовіших рушійних сил в еволюції мови, або, можна відводити їй менш вагоме місце, проте, немає таких лінгвістів, котрі б відмовлялися визнати її роль у функціонуванні мови та погодитися з тим, що мовна економія – це не лише відмова від невиправданих повторень, але й скорочення малоінформативних сегментів, які не змінюють загальний зміст висловлювання.

Прагматика сучасного суспільства та природне прагнення до усунення інформаційної надлишковості зумовили тенденцію до всеактивнішого вживання скорочених форм, які економно, з мінімальним використанням мовних засобів, у скомпресованому вигляді повідомляють розгорнуту інформацію.

Актуальність й перспективність вивчення абрєвіації підкреслюється також й тим, що вона належить до найбільш продуктивних способів творення слів у сучасній англійській мові, є важливим джерелом її поповнення [4], та свідчить про високу частотність, популярність вживання та складність структури певного слова чи словосполучення [8]. Цей процес потребує ретельного вивчення, власне абрєвіації як одному з проявів мовної економії й присвячена ця стаття.

Важливою для розуміння суті й закономірностей функціонування абрєвіацій в мові є проблема їхнього походження. Зазвичай, "закон економії мовних засобів" та "принцип якнайменшого зусилля" й пояснюють процес виникнення абрєвіації [7].

Абрєвіація також пов'язана з комунікативною функцією мови і забезпечує потреби спілкування як завдяки економії зусиль, так і за рахунок конденсації інформації в комунікативних цілях, за рахунок підвищення інформаційної цінності певних елементів формального мовного матеріалу [3].

На процес утворення й вживання абрєвіації впливають також і певні особливості мови, насамперед її лінійність, адже в мовленнєвому потоці всі елементи (за винятком деяких, наприклад, інтонації) слідує один за одним у певній послідовності. Лінійність мови обмежує комунікативні можливості мови та мовця.

Важливими аспектами для розуміння проблем абрєвіації є велика надмірність мови та нерівномірний розподіл інформації. Деякі елементи мовного потоку не несуть нової інформації, а лише дублюють її. Опущення таких елементів не впливає на розуміння змісту висловлювання. Отже, для підвищення комунікативних особливостей мови оптимальним є опущення деяких елементів у лінійному потоці мови, не зменшуючи інформаційної цінності висловлювання. Слід зауважити, що мовна економія проявляється не лише абрєвіацією, а, наприклад, широким вживанням займенників, допоміжних дієслів, іменникових фраз тощо.

Таким чином, суть процесу абрєвіації полягає у забезпеченні передачі максимальної кількості інформації при мініальному використанні мовних засобів для підвищення ефективності комунікативної функції мови.

Абрєвіація охоплює широке коло мовних явищ, включаючи еліпси, "телескопічні" слова і т. д. [2], які не завжди відносять до скорочень, хоча насправді вони виконують ту ж функцію, що і "традиційні" скорочення (абрєвіатури, усікання), – зменшення формального мовного матеріалу (звукового або графічного) для передачі певного смислового змісту.

В англійській мовній системі перевагу віддають використанню й утворенню іменників порівняно з дієсловами. Людина прагне до скорочення числа форм, і потенціал англійського іменника дозволяє це здійснити [1]. Переважна кількість аббревіацій сучасної англійської мови – це іменники та прикметники, причому прикметники зустрічаються значно рідше [3].

Скорочення в усному мовленні завжди співвідносяться з повними формами, наприклад: *doc* – *doctor*, *prof* – *professor*, *sis* – *sister*. Відрізняє їх лише синтаксичне та емоційне забарвлення, яке зростає в усній мові. Співвіднесеність між скороченою і повною формою може порушуватися лише в деяких випадках [6]: *doc*, наприклад, може означати й *лікаря* (звідки, власне, походить), і *вчений ступінь доктора наук* (спостерігається полісемія внаслідок збігу морфологічних форм).

Нові утворення здатні набувати граматичних категорій: вживатися у множині – *profs*, *docs*, мати присвійний відмінок – *prof's explanation*, *dad's chair*. У більшості випадків скорочена форма корелюється з відповідною повною формою, і мовець легко знаходить втрачену частину, наприклад: *maths* – *mathematics*, *exam* – *examination*, *Tom* – *Thomas*. У цих випадках відповідні форми – не синоніми, а варіанти одного слова.

Наявність надзвичайно великої кількості скорочених лексичних одиниць різного роду є однією з характерних рис сучасної англійської лексики. Аббревіації широко поширені як в усній мові, так і в різних письмових документах. В окремих документах в нескороченій формі даються тільки власні імена, включаючи географічні назви. Аббревіація існує в мові об'єктивно, а будь-який об'єктивний процес не може не мати своїх закономірностей. Тому, перспективним вбачається дослідження закономірностей утворення і розвитку скорочень, їх місця в системі мови.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що процес аббревіації у сучасній англійській мові досить активний, і кількість скорочених форм постійно зростає. Вони сприяють сконденсованості, семантичній насиченості мовлення та є однією з форм компресії на лексичному рівні. Цей процес зумовлений прагненням до швидкого усунення інформаційної надлишковості та тенденцією до мовної економії, і цьому сприяє аналітичний характер побудови сучасної англійської мови.

Література:

1. Антрушина Г. Б., Лексикология английского языка / Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьева, Н. Н. Морозова. – М., 2001. – 130 с.
2. Гармаш О. Л. Телескопія як спосіб утворення нових лексичних одиниць англійської мови та джерело утворення нових словотворчих елементів / О. Л. Гармаш // Вісник Запорізь. держ. ун-ту. – Серія Філол. науки. – 2003. – № 2. – С. 50-55.
3. Гончаров Б. А. К вопросу о типологии и переводе сокращений в англоязычной научно-технической литературе / Б. А. Гончаров // Теория и практика перевода. – К., 2003. – Вып. 17. – С. 143–151.
4. Зацний Ю. А. Сучасний англійськомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Л. : ПАІС, 2007. – 228 с.
5. Левицький А. Е. Функціональні зміни в системі номінативних одиниць сучасної англійської мови : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / А. Е. Левицький. – Київ. держ. лінгв. ун-т., 1999. – 396 с.
6. Луценко Н. А. Аббревіатурні англійські запозичення в сучасній українській мові / Н. А. Луценко // Матеріали Міжнар. науково-практ. конф. “Динаміка наукових досліджень”. – Том 13. Філологія. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. – С. 93-95.
7. Микульчик Р. П. Сучасні українські аббревіатури: перспективи і стан дослідження / Р. П. Микульчик // Вісник Нац. ун-ту “Львів. політехніка”. – 2005. – № 538. Проблеми української термінології. – С. 12-15.
8. Смирницький А. И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницький. – М., 1988. – 174 с.
9. Фреденберг О. М. Антические теории языка и стиля / О. М. Фреденберг. – М., 1993. – 326 с.